

برای حمایت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شماره ۱۹۵۹۲۹/۱ و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶) از پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایراندک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدفهای علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایه قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوطه شذنی است.

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد بر این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتدای فرهنگ و تمدن بشری، ماد انجمن و اعضاء هیات علمی و دانشمندان و دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی به نظر قرار داده و از آن تحفظ می کنیم:

- ۱- اصل برات: التزام بر برات جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشمندان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی – گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و حقوق خصوصی

عنوان:

بررسی فقهی و حقوقی اداره اموال محجورین

استاد راهنما:

دکتر هادی عظیمی گرکانی

پژوهشگر:

فاطمه سیری

تابستان ۱۳۹۶

تقدیم؛

به روح پاک پدرم، استوارترین تکیه گاهم؛

به مادرم، که دعاهای آسمانش همیشه بدرقه راهم بوده و هست.

و همسرم، مشوق و همراهم.

مشکروقدردانی؛

من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق

پروردگارا

کلام سرشار از حمد و سپاس، وجود تسبیح کوی توست و به خاطر نعمت های بیکرانست سر تعظیم

فرودمی آورم و از تو سپاسگزارم که سعادت شیعه امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام بودن را به ما

عطا فرمودی.

بر خود وظیفه می دانم از راهنمایی های ارزشمند و عالمانه استاد راهنما جناب آقای دکتر هادی عظیمی

گراکافی که با صبر و بردباری مراد انجام این پژوهش یاری فرمودند، تشکر نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب فاطمه سیری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۳۰۴۸۹۹۲۴ در رشته فقه و حقوق خصوصی در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۸ از پایان نامه خود تحت عنوان: "بررسی فقهی و حقوقی اداره اموال محجورین" با کسب نمره ۱۶ و درجه خوب دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و از این پایان نامه را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: فاطمه سیری

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

(فرم ب)

فرم اطلاعات پایان نامه های کارشناسی ارشد

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۲۰۴۰۷۹۵۲۰۴۸
نام و نام خانوادگی دانشجو: فاطمه سیری شماره دانشجویی: ۹۳۰۴۸۹۹۲۴ تعداد واحد پایان نامه: ۶ تاریخ صدور کد: ۹۶/۵/۲	تاریخ تصویب پروپوزال: ۹۴/۱۰/۱۰ سال و نیمسال اخذ پایان نامه ها: اوایل ۹۵-۹۶ نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر هادی عظیمی گرکانی نام و نام خانوادگی استادان داور: دکتر محمد سپهری - دکتر سیدعلی پور منوچهری
تاریخ دفاع از پایان نامه: ۱۳۹۶/۰۶/۰۸ رشته تحصیلی: الهیات - فقه و مبانی حقوق خصوصی	نمره پایان نامه به عدد: ۱۶ نمره پایان نامه به حروف: شانزده
عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد: بررسی فقهی و حقوقی اداره اموال محجورین	
<p>چکیده پایان نامه: (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج بدست آمده):</p> <p>محجورین کسانی هستند که به حکم قانون از تصرف در اموال خود منع شده اند. در کتب فقهی به شش مورد از اسباب حجر " صغر، سفه، جنون، فلس، مرض مشرف به موت و رقیت" اشاره شده است. در حالی که قانون مدنی فقط به صغیر، سفیه و مجنون پرداخته است. صغیر فاقد قوه تمیز و سفیه کبیری که رشد او در محکمه ثابت نشده و عقل معاش ندارد. اما مجنون فاقد قوه عقل و درک بوده و به اختلال مشاعر مبتلا است. ماده ۱۲۱۱ قانون مدنی اشعار می دارد: "جنون به هر درجه که باشد موجب حجر است". یکی از علل محکم و بارز حجر، نداشتن اهلیت و اراده انشائی است. اهلیت خود به اهلیت تمتع و اهلیت استیفاء تقسیم می شود. اولی دارا شدن حق و دومی اجرای حق است. در عرف حقوقی به اشخاصی که دارای اراده سالم بوده و به دلیل عدم انجام تعهدات خود از تصرف در دارایی خود یا مال معینی از آن ممنوع شده اند، محجور نمی گویند؛ مانند حجر اشخاص ورشکسته که محدود به امور مالی است. قانونگذار نهادهایی را برای حمایت از محجورین پیش بینی کرده است. این نهادها در حقوق ایران شامل ولایت قهری، وصایت و قیمومت است. استیفاء تمام امور حقوقی محجور زیر نظر نماینده قانونی او انجام می شود. اگر قراردادی در حکم معامله فصولی و غیر نافذ محسوب شود، هر چند به حکم قانون نماینده قانونی (پدر و جد پدری) حق سرپرستی محجور را داراست ولی این حق مطلق نیست و باید مصلحت محجور در نظر گرفته شود. در صورت رفع اسباب حجر؛ محجورین از حجر خارج شده و مسؤول انجام امور مالی خود می گردند. اعمال حقوقی قیم مانند وصی محدود به معاملات مالی است. قیم نماینده قضایی است که توسط دادستان تعیین می شود. قیم نمی تواند به نفع خود به اصطلاح با خود معامله کند. در حالی که می تواند مال یا اموال خود را به مولی علیه "محجور" هبه کند و این هبه صحیح است. قیم حق دخالت در امور نکاح و طلاق محجور را ندارد اما با شرایطی می تواند در مورد مجنون طبق ماده ۸۸ قانون امور جسیبی دخالت کند.</p> <p>کلید واژه ها: "محجورین- فقه - حقوق- اموال- اداره- فصولی- ولی قهری- قیم"</p>	

توجه: ۱- این فرم باید تایپ شده تحویل داده شود. ۲- چکیده فوق همان چکیده پایان نامه است.

مناسب است

تاریخ و امضاء:

مناسب نیست

نظر استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق و واژه شناسی

بخش اول	۴
۱-۱- کلیات تحقیق	۴
۱-۱-۱- بیان مسأله	۴
۲-۱-۱- اهمیت موضوع	۵
۱-۳-۱-۱- هدف اصلی	۵
۲-۳-۱-۱- اهداف فرعی	۵
۴-۱-۱- سؤالات	۶
۱-۴-۱-۱- سؤال اصلی:	۶
۲-۴-۱-۱- سؤالات فرعی	۶
۵-۱-۱- فرضیه	۶
۱-۵-۱-۱- فرضیه اصلی	۶
۲-۵-۱-۱- فرضیه های فرعی	۶
۶-۱-۱- پیشینه	۷
۷-۱-۱- روش گردآوری	۸
۸-۱-۱- ساماندهی مطالب	۸
۱-۲-۱- واژه محجور	۹
۲-۲-۱- واژه اموال	۱۰
۳-۲-۱- واژه اداره	۱۰
۴-۲-۱- واژه فقه	۱۱
۵-۲-۱- واژه حقوق	۱۱
۶-۲-۱- فضولی	۱۲
۷-۲-۱- ولی قهری	۱۳
۸-۲-۱- قیم	۱۳

فصل دوم: محجورین و سرپرستان در فقه و حقوق

- ۱۷-۱-۲- جنبه های فقهی و حقوقی حجر ۱۷
- ۱-۱-۲- هدف قانونگذار از منع محجور ۱۷
- ۲-۱-۲- محجورین ۱۷
- ۱-۲-۱-۲- صغیر ۱۷
- ۲-۲-۱-۲- سفیه ۱۸
- ۳-۲-۱-۲- جنون ۱۹
- ۳-۱-۲- بررسی ماده ۱۲۰۷ قانون مدنی ۱۹
- ۱-۳-۱-۲- صغیر ۲۰
- ۲-۳-۱-۲- غیر رشید ۲۰
- ۳-۳-۱-۲- مجنون ۲۰
- ۴-۱-۲- صغیر در فقه و حقوق ۲۱
- ۱-۴-۱-۲- نشانه های بلوغ ۲۱
- ۲-۴-۱-۲- تفاوت های اعمال حقوقی صغیر غیر ممیز و ممیز ۲۳
- ۳-۴-۱-۲- وضعیت معاملات صغیر ۲۶
- ۱-۳-۴-۱-۲- معاملات صغیر غیر ممیز ۲۶
- ۲-۳-۴-۱-۲- معاملات صغیر ممیز ۲۷
- ۵-۱-۲- سفیه "غیر رشید" در فقه و حقوق ۲۹
- ۱-۵-۱-۲- حجر ناشی از عدم رشد ۲۹
- ۲-۵-۱-۲- ملاک تمیز رشد ۳۰
- ۳-۵-۱-۲- وضعیت معاملات سفیه ۳۰
- ۶-۱-۲- مجنون در فقه و حقوق ۳۱
- ۱-۶-۱-۲- مجنون دائمی ۳۱
- ۲-۶-۱-۲- مجنون ادواری ۳۲
- ۱-۲-۶-۱-۲- معاملات مجنون ادواری ۳۲
- ۷-۱-۲- نماینده قانونی و حق سرپرستی محجور ۳۳
- ۱-۲-۲- اهلیت سرپرست ۳۵

۳۶ ۲-۲-۲- ویژگیهای ولایت
۳۸ ۲-۲-۴- ولایت در حقوق
۳۸ استیفاء حقوق محجور از طریق نمایندگی قضایی
۴۰ ۲-۲-۴-۱- حدود اختیارات نماینده قضائی
۴۱ ۲-۲-۵- ویژگیهای قیمومت
۴۱ ۲-۲-۶- قیمومت
۴۱ 2-2-6-1- موارد منع و مسؤولیت قیم

فصل سوم: بررسی مبانی و ماهیت حجر

۴۹ ۳-۱-۱- حجر در قرآن
۵۰ ۳-۱-۲- حجر در روایات
۵۰ ۳-۱-۳- حجر در لغت و اصطلاح حقوقی
۵۱ ۳-۱-۴- اقسام حجر
۵۴ ۳-۱-۲- اقسام اهلیت
۵۴ ۳-۱-۲-۱- اهلیت تمتع
۵۵ ۳-۲-۲- اهلیت استیفاء یا اهلیت بهره وری
۵۷ ۳-۱-۳- اسباب حجر در فقه
۵۷ ۳-۱-۴- اسباب حجر در حقوق موضوعه
۵۸ ۳-۱-۵- حمایت قانونگذار از محجورین
۵۹ ۳-۱-۵-۱- استیفاء حقوق محجور از طریق نماینده قانونی
۶۰ ۳-۱-۵-۲- استیفاء حقوق محجور از طریق نمایندگی قضایی
۶۲ ۳-۲- ماهیت حجر
۶۲ ۳-۲-۱- اداره اموال محجورین
۶۲ ۳-۲-۲- اداره امور مالی محجورین توسط قیم
۶۳ ۳-۲-۱- فروش مال غیر منقول
۶۴ ۳-۲-۲- امانی بودن ید قیم و زوال امانت
۶۶ ۳-۲-۳- اداره معاملات سفیه

- ۳-۲-۴- ولایت قهری پدر و جد پدری ۶۷
- ۳-۲-۵- موارد نصب قیم ۶۸
- ۳-۲-۶- رسیدگی قضایی در نصب قیم ۶۸
- ۳-۲-۸- شرایط عزل قیم ۷۰

فصل چهارم: نتیجه گیری

- نتیجه گیری ۷۴
- منابع و مأخذ ۷۷

چکیده

محجورین کسانی هستند که به حکم قانون از تصرف در اموال خود منع شده اند. در کتب فقهی به شش مورد از اسباب حجر " صغر، سفه، جنون، فلس، مرض مشرف به موت و رقیت " اشاره شده است. در فقه از فلس به ورشکستگی اشخاص ورشکسته نام برده شده است. اما در خصوص مرض مشرف به موت اختلاف نظر است بعضی آن را موجب حجر و بعضی دیگر مالکیت را دلیل عدم حجر می دانند. رقیت یعنی بردگی به علت منسوخ شدن از دایره بحث خارج است. قانون مدنی فقط به صغیر، سفیه و مجنون پرداخته است. صغیر فاقد قوه تمیز و سفیه کبیری که رشد او در محکمه ثابت نشده و عقل معاش ندارد. اما مجنون فاقد قوه عقل و درک بوده و به اختلال مشاعر مبتلا است. ماده ۱۲۱۱ قانون مدنی اشعار می دارد: "جنون به هر درجه که باشد موجب حجر است." یکی از علل محکم و بارز حجر، نداشتن اهلیت و اراده انشائی است. در معاملات فضولی نماینده قانونی باید مصلحت محجور را در نظر بگیرد. قانونگذار نهادهایی را برای حمایت از محجورین پیش بینی کرده است. این نهادها در حقوق ایران شامل ولایت قهری، وصایت و قیمومت است.

کلید واژه ها: "محجورین - فقه - حقوق - اموال - اداره - فضولی - ولی قهری - قیم

فصل اول:

کلیات تحقیق و واژه شناسی

مقدمه

مفاهیم کلی معاملات محجورین و آثار معاملات در فقه و حقوق، اداره اموال و حمایت از آنان را به دنبال خواهد داشت. افراد انسان برای رفع نیازها و بقای زندگی به مادیات وابسته اند. این مادیات همان اموالی است که محور بحث ما را تشکیل می دهد. اگر این اموال در مالکیت شخص فاقد قوه ادراک باشد قانونگذار چه نظری دارد؛ را با مطالعه و بررسی پیرامون فقه و قوانین مطروحه در این راستا مورد مطالعه قرار می دهیم. به عنوان مثال تا زمانی تعریفی جامع و کامل از حجر و افراد محجور جامعه نداشته باشیم نمی توانیم آنان را شناسایی و افراد واجد شرایط را جهت رسیدگی به امور آنان تعیین کنیم. اگر بخواهیم به این افراد آسیب پذیر کمک کنیم بهتر است ابتدا جامعه هدف را شناخته و در مرحله نهایی به مطالعه و شناخت حد و حدود افراد واجد شرایط و دلسوز به نام سرپرست یا نماینده قانونی و قضایی بپردازیم. زیرا انسان آزاد خلق شده است و این آزادی از بدو تولد با او همراه است. هیچ کس حق ندارد آزادی و مالکیت را از او سلب کند.

انسان تا زنده است نیازمند مادیات است و موجودی طبیعی است و برای طبیعت می جنگد. نیاز به مادیات، سبب شده برای حفظ اموال خویش تلاش کند. او حق مالکیت دارد. زیرا او دارای قوه ادراک و تعقل است. یک فرد با داشتن اراده و قوه ادراک می تواند، در اعمال حقوقی خود علاوه بر مالکیت در اموال، آن مال یا اموال را به دیگری انتقال دهد. اگر وصف اراده یا قوه ادراک از او سلب شود دیگر او آن فرد آزاد نیست. نمی تواند شخصاً در اموال خود تصرف کرده و یا آن اموال را به دیگری انتقال دهد. از جملات بالا معنای اهلیت فرد به ذهن متبادر می شود اهلیت فرد دارا شدن حق و اجرای حق است.

عامه مردم با شنیدن کلمه محجور بلافاصله مفهوم مجنون در ذهنشان تداعی می شود. در حالی که محجور دارای افرادی است که به دلایل متعدد از تصرف و اداره کردن اموال خود ممنوع شده است. تا زمانی، این ممنوعیت بر طرف نشود؛ اداره اموال محجور تحت نظارت نماینده قانونی یا قضایی خواهد بود. در تشخیص اسباب حجر و مسئولیت پذیری محجور نه تنها در فقه و حقوق نظرات موازی ارائه شده، در حقوق مدنی دیگر کشورها نیز تعریف های نزدیک به هم دارند. اما از آن جایی که مالکیت افراد پذیرفته شده است؛ فرقی بین محجورین و سایر افراد بشر نیست.

فقه و حقوق برای جامعه انسانی نقشه و راهنمایی است که هیچ کس در زندگی از آن بی نیاز نیست. در اینجا ما از فقه و حقوق موضوعه سخن می گوئیم اما هر جامعه انسانی با تکیه به اعتقادات و قوانین خود از همان قانون وضع شده در جامعه خود پیروی می کند. جامعه اسلامی ما نیز با استناد به قرآن، احادیث، روایات و فقه و حقوق موضوعه کنونی بهره می برد.

آنچه در فقه و حقوق ابتدا به آن توجه شده واجد شرایط بودن فرد جهت مالکیت است وقتی مالکیت فرد ثابت شد در مرحله دوم شرایط حجر بررسی شده و در آخرین مرحله به شرایط نماینده قانونی و قضایی پرداخته می شود. هر گاه یکی از نمایندگان محجور (که به طور مفصل در فصلهای بعد آنها را مورد مطالعه قرار می دهیم) یکی از شرایط نمایندگی را از دست بدهد؛ از سمت خود عزل می شود. در فصل دوم این پژوهش هم سعی شده ابتدا به شناخت افراد محجور پرداخته شود. تا مخاطب گرامی به پاسخ پرسشهای احتمالی در ذهنش برسد. فصل سوم، مبانی و ماهیت حجر از منظر قرآن، احادیث و فقه و حقوق موضوعه مورد بررسی قرار می گیرد. موضوع اصلی این پژوهش؛ اداره اموال محجورین و شرایط سرپرستان آنان است. آنچه سرپرستان در اداره اموال محجورین باید به آن عمل کنند؛ در نظر گرفتن مصلحت آنان است. سرپرستان کسانی هستند که مسئولیت رسیدگی به امور مالی محجورین را دارا می باشند. در اینجا پیش بینی قانونگذار (مصلحت محجور) نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

بخش اول

۱-۱- کلیات تحقیق

۱-۱-۱- بیان مسأله

محجور کسی است که به حکم قانون از انجام دادن امور مالی خود منع شده است. یعنی نمی تواند به طور مستقل به خرید و فروش بپردازد. این ممنوعیت تا برطرف شدن حجر او ادامه دارد. کلمه حجر یعنی منع، در اینجا شخص از انجام امور اموالی که به او تعلق دارد منع شده است. حال باید دید دلیل حجر چیست؟ چرا شخص از انجام دادن امور اموالی که به او تعلق دارد ممنوع التصرف است؟ باید به این مسأله توجه کرد، از دلایل و اسباب ممنوع التصرف بودن محجورین در اموال خود، کودکی، کم عقلی و دیوانگی است. و در حقوق مدنی به صغر، سفه و جنون تعبیر شده است.

وقتی فردی از لحاظ نیروی ادراک و سلامت عقلی از سوی قانونگذار تأیید نشود، برای اداره امور مالی وی باید ضمن مصلحت اندیشی کسی یا کسانی عهده دار این مهم شوند. اینها مسائلی است که سؤالات متعددی را به دنبال خواهد داشت.

محجوری که در جامعه انسانی زندگی می کند و نیاز مادی دارد، باید کسی یا مرجع حقوقی جهت حفظ و جلوگیری از تلف و تضییع اموال وی باشد. لذا به حکم قانون اداره اموال آنان بر عهده اشخاصی، چون ولی قهری، وصی، قیم و نماینده حقوقی خواهد بود.

باید توجه کرد شرایط خاص فقط در امور مالی صدق می کند و در امور غیر مالی بستگی به احوالات محجور دارد. در صورتی که محجور دارای ولی قهری یعنی پدر و جد پدری باشد، هیچ کس حق دخالت در امور وی، چه مالی و چه غیر مالی را ندارد.

مسأله ای که مراجع حقوقی در رابطه با اداره اموال محجورین با آن مواجه هستند، تعیین شخص یا اشخاص واجد شرایط در این زمینه است.

در صورت فقدان ولی قهری، برای رسیدگی به امور مالی محجورین، قانون راه کارهایی را در این زمینه در نظر گرفته است تا محجور و اطرافیان با مشکل مواجه نشوند. اینها برای زمان حجر است به محض برطرف شدن حجر، مثل بلوغ در کودک، عقل معاش برای سفیه، عقل برای دیوانه، صفت حجر از ایشان برداشته شده و می توانند به طور مستقیم در امور مالی خود تصرف کنند.

شاید برای کسی که برای اولین بار با اوصاف محجور روبرو می شود این سؤال برایش پیش بیاید، قانون برای کسانی که در کما بسر می برند یا افرادی که دارای آلزایمر یا فراموشی هستند چه حکمی دارد؟ اینها مسائلی است که اهمیت اهلیت و اراده فرد را متذکر می شود. البته می توان به فرد ورشکسته و بدهکار نیز اشاره کرد اما ورشکسته فقط از تصرف در اموال خود ممنوع است.

به هر حال وقتی شخصی فاقد اراده و اهلیت در امور مالی خود تشخیص داده شود عنوان محجور به او اطلاق می شود. تا زمانی که آن اوصاف برطرف نشود، همچنان در حالت حجر یعنی ممنوع التصرف در امور مالی خود باقی خواهد ماند. و تا زمان رفع حجر ولی قهری در صورت فقدان ولی قهری و یا وصی از سوی آنان قیم و نماینده حقوقی عهده دار امور مالی محجور خواهند بود.

۱-۱-۲- اهمیت موضوع

محجورین به حکم قانون از اداره کردن اموال خود منع شده اند. این ممنوعیت سبب به وجود آمدن ابهامات و سؤالات متعددی پیرامون مسأله حجر شده است. لذا ضمن مطالعه اسباب حجر؛ به بررسی فقهی و حقوقی مسائل مربوط به اداره اموال محجورین نیز پردازیم.

۱-۱-۳- اهداف

۱-۱-۳-۱- هدف اصلی

بررسی اداره اموال محجورین

۱-۱-۳-۲- اهداف فرعی

۱-۱-۳-۱- چگونگی اداره اموال صغیر، سفیه و مجنون

۱-۱-۳-۲- ویژگیهای سرپرستان در اداره امور محجورین

۱-۱-۳-۲-۳- چگونگی شناخت مبانی و ماهیت حجر

۱-۱-۴- سؤالات

۱-۱-۴-۱- سؤال اصلی:

اداره اموال محجورین چگونه انجام می شود؟

۱-۱-۴-۲- سؤالات فرعی

۱-۱-۴-۲-۱- آیا محجورین از نظر فقه و حقوق تنها صغیر، سفیه و مجنون هستند؟

۱-۱-۴-۲-۲- سرپرستان محجورین چه کسانی هستند؟

۱-۱-۴-۲-۳- اداره اموال محجورین بر عهده چه کسانی است؟

۱-۱-۵- فرضیه

۱-۱-۵-۱- فرضیه اصلی

در این پژوهش برآنیم تا به پاسخ هایی دست یابیم که در حوزه فقه و حقوق موضوعه مورد بررسی قرار گرفته است.

افراد غیر محجور هم در مواقعی قادر به انجام کارهای خود نیستند، و از افرادی می خواهند در مقابل دریافت اجرت به آنها کمک کنند. اما در خصوص کسانی که صغیر، سفیه و مجنون هستند صدق نمی کند. فرد محجور قادر به انتخاب امین یا نماینده برای خود نمی باشد. مسأله مهم، عدم اراده و قدرت در تصمیم گیری است. در اینجا قانونگذار تدابیر لازم را پیش بینی کرده است. صغیر تا زمانی که به بلوغ و رشد کافی نرسیده سرپرستی و اداره اموال وی با ولی قهری یعنی پدر و پدر بزرگ و وصی منصوب از طرف یکی از آنان خواهد بود. سفیه و مجنون اگر دارای ولی قهری باشند بر عهده آنان، در غیر این صورت با قیم است.

۱-۱-۵-۲- فرضیه های فرعی

۱-۱-۵-۲-۱- صغیر، سفیه "غیر رشید" و مجنون در قانون مدنی محجور نامیده شده و از تصرف در

اموال و حقوق مالی خود ممنوع شده اند. اما در فقه از محجور به: صغیر، سفیه، مجنون، بنده، مفلس

و مریض در مرض مشرف به موت نام برده شده است. بنا بر این با توجه به همه موارد موجود به واسطه فقدان و یا نقص قوای عقلی و یا عدم کفایت اراده به وجود آمده است.

۱-۱-۵-۲- پدر و پدر بزرگ که در فقه، ولی قهری یا ولی خاص و در قانون مدنی پدر و جد پدری نامیده می شوند سرپرستان محجور هستند. همچنین وصی از جانب پدر یا جدپدری، و قیم نیز از سرپرستان محجور محسوب می شوند.

۱-۱-۵-۳- با توجه به اینکه محجورین فاقد اهلیت بوده از تصرف در امور مالی خود ممنوع هستند. لذا صغیر تا بالغ نشده و سفیه و مجنون تا زمانی که بهبودی حاصل ننمایند، نمایندگان قانونی آنان مسئول اداره اموالشان خواهند بود. در صورت فقدان نمایندگان قانونی، قیم جهت رسیدگی و اداره اموال محجور از طرف دادستان تعیین می شود.

۱-۱-۶- پیشینه

در خصوص پیشینه موضوع این پژوهش می توان به منابع زیر اشاره کرد:

- ۱- صفایی، حسین و قاسم زاده، مرتضی، ۱۳۷۷، حقوق مدنی اشخاص و محجورین، تهران، سمت.
- ۲- اکبریان، محمد مهدی، عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد "اصول حاکم بر معاملات محجورین در حقوق مدنی ایران" استادراهنما: دکتر قبولی، سال تحصیلی: نیم سال اول ۱۳۹۰-۱۳۹۱. نورطوبی.
- ۳- عباسی داکانی، خسرو، "اهلیت و حجر و سن رشد در قانون مدنی ایران"، پس از اصلاحات سال ۱۳۶۱؛ کد مطلب: ۱۵۸۶۳۹ تاریخ انتشار مطلب: ۱۳۸۲ تعداد نمایش: ۱۸۰۰۵
- ۴- واقعه دشتی، روح اله، عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد "بررسی مبانی حجر و قیمومت از دیدگاه فقه امامیه و حقوق موضوعه ایران" استاد راهنما: علی میرابراهیمی ۱۳۴۳؛ استاد مشاور سید حجت مهدوی سعیدی. شماره کتابشناسی ملی ۲۲۳۶۹۳۲ شماره بازیابی ۵۱-۶۰۵۲۲
- ۶- هاشمی، جعفر، عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد "حدود حجر صغیر در فقه و حقوق موضوعه ایران" استاد راهنما: محمدکاظم عمادزاده؛ استاد مشاور: مهدی نقوی؛ مقطع و رشته تحصیلی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی؛ خورسگان اصفهان ۱۳۸۳؛ شماره کتابشناسی ملی ۱۱۳۱۲۸۲؛ شماره بازیابی ۵۱-۲۸۲۶۷.

۱-۱-۷- روش گردآوری

روش تحقیق در این پایان نامه به روش فیش برداری برپایه کتابخانه ای و سایت های اینترنتی انجام گرفته است.

۱-۱-۸- ساماندهی مطالب

این پژوهش شامل چهار فصل است:

فصل اول: کلیات تحقیق و واژه شناسی

فصل دوم: محجورین و سرپرستان در فقه و حقوق

فصل سوم: بررسی مبانی و ماهیت حجر

فصل چهارم: نتیجه گیری؛ منابع و مآخذ